

Екологічна освіта та виховання в умовах міста

Однією з важливих форм реалізації екологічної політики є екологічна освіта та виховання підростаючого покоління. Формування нової екологічної свідомості допоможе змінити культуру поведінки людей, подолати агресивність та споживацьке ставлення до природи.

Світлана НАЗАРЕНКО, методист ІППО КУ ім. Бориса Грінченка,
м. Київ

Безумовно, дискусії, бесіди, лекції як методи навчання мають великий потенціал, занурюють учнів у процес пошуку та здобуття знань. Однак всі ці суто теоретичні заняття, на жаль, не гарантують змін у поведінці та свідомості дитини. Якщо ж залучати дітей до участі в природоохоронних акціях, до творчої діяльності в природі — це розвиватиме самостійність, впевненість у власних силах, усвідомлення власної значущості в екологічній діяльності. У результаті з'явиться потреба і готовність застосовувати свої сили на користь природі.

Розглянемо деякі форми екологічної освіти та виховання дітей.

Одна з ефективних форм роботи — **екскурсії**. До них варто залучати дітей починаючи з молодшого шкільного віку. При проведенні екскурсій варто задіювати всі органи чуття: зір, слух, нюх, смак. Наприклад, восени діти звертають увагу на яскраве забарвлення листя, його тихе шелестіння при опаданні, специфічний аромат, свіжість повітря. Вони обов'язково виберуть собі додому найкращі зразки в гербарій або намалюють з натхненням пейзаж.

Ефективні екскурсії в природу для дітей молодшого та середнього шкільного віку в умовах великого міста. На таких екскурсіях можна сформувати поняття про рекреаційні приміські зони, зосередити увагу на особливостях забруднення природного середовища міста (сміття, викиди автотранспорту, шум тощо), дати поради щодо збору трав, грибів, ягід.

В умовах міста доцільні групові позакласні екскурсії, пішохідні екскурсії за маршрутами вихідного дня, туристичні маршрути для дітей. Це можуть бути 1—3-денні виїзди на природу, із забезпеченням групи харчуванням, особистим спорядженням, послугами екскурсоводів. Екологічна спрямованість подібних заходів полягає в тому, що діти привчаються слідувати за станом свого побуту, збереженням довкілля, дотримуватись правил поведінки в природі. Школярі беруть участь в екологічних та пізнавальних конкурсах, де оцінюється фантазія та естетика, випускають *фоторепортажі на екологічну тематику, газети*.

Діти з розвинутою екологічною свідомістю намагаються дотримуватись правил охорони природи, прагнуть берегти та заощаджувати природні ресурси. Вчитель звертає увагу на красу і користь, яку можна отримати від спілкування з природою. Найпростіші приклади екологічних завдань — вивчення адаптації тварин до конкретних умов існування, ознайомлення з групами та представниками наземних, водних безхребетних, птахів та ссавців, що проживають поруч з нами. Діти вчать розпізнавати поширені види тварин, розвивають спостережливість, у них формується шанобливе ставлення до тварин міста.

Головне завдання на екскурсії — спостерігати за поведінкою тварин, як вони добувають їжу, реагують на різні подразники. Важливо, щоб діти зрозуміли їх екологічну спеціалізацію — прив'язаність до

певних місць, способи харчування. Зібрані результати можна використовувати в шкільному курсі біології, географії як матеріали до уроків та позашкільних заходів (природознавчих конкурсів, свят, вечорів).

Спілкування з природою позитивно впливає на духовну сферу особистості. Спостереження за сезонним розвитком довкілля пробуджують у дітей любов до нього, викликають бажання зберегти те, що вдалося побачити в лісі чи парковій зоні. В учнів з'являється бажання допомагати лісовим мешканцям — мурашкам, птахам тощо.

Є типова для великих міст проблема. Міські діти іноді виховуються в ізолюваних квартирних умовах, набувають багато забобонів, упереджень, хибних уявлень про природу. Деякі тварини (чорна кішка, сова, пугач, павук, червоносатик, п'явка, змія та інші) для них — символи зла, небезпеки, жаху. Це помилкове розуміння! Важливо прищепити дітям сучасні екологічні погляди на живу природу, дбайливе ставлення до «братів наших менших».

Особливу роль у розвитку екологічної свідомості учнів відіграють навчальні дослідні проекти.

Обираючи їх тему, варто:

- враховувати прогнозований обсяг практичної діяльності;
- орієнтуватися на конкретну мету і відповідний до неї зміст роботи;
- оцінювати практичну значимість проекту або перспективу застосування результатів.

При організації проектної діяльності слід дотримуватися етапності в роботі. На підготовчому

етапі відбувається мотивація до дій з певного напрямку — виявлення предмета дослідження, оцінювання реальності та актуальності обраної проблеми, осмислення тематики.

Наступний етап — **визначення завдань для реалізації роботи:**

- вивчення джерел інформації;
- розподіл етапів виконання роботи у визначений термін (із запасом часу);
- визначення методів дослідження, якщо вони передбачені, та результату діяльності.

Експериментальний етап пропонує використання методів інтерв'ю, опитування, спостереження, обробки статистичних та дослідних даних, виконання за необхідністю експерименту. Учні проводять пошукову та дослідну роботу за обраними напрямками, вирішують певні завдання в групах, парах чи індивідуально.

Етап аналізу отриманих результатів передбачає осмислення зібраного матеріалу, що можна проводити після кожного з етапів. При накопиченні інформації можуть виникати нові проблеми. Важливо усвідомити і сформулювати проміжні або підсумкові висновки та логічно завершити проектне завдання.

Звіт та презентація результатів: добір форми представлення роботи — текст, слайди, таблиці, фотографії, сценарії, навчальна програма тощо. Оформлення результатів для захисту та презентація проекту.

Оціночний етап: заслуховування звіту, обговорення роботи, заповнення відомостей, бланків для оцінювання, листів журі. Головні питання, на які слід підготувати ґрунтовні відповіді заздалегідь: Що дізналися нового? Чому навчилися? Для чого це робилося і де згодиться?

Хотілося б наголосити на **особливостях презентації і оцінювання результатів проекту і проектної діяльності.** Результати роботи мають довести важливість і значимість опрацьованої теми та ретельність її виконання. Тому слід продумати доповідь з демонстрацією результатів, спланувати виступ.

На основі проектного навчання можна побудувати позакласні заходи, інтегровані уроки, об'єднавши учнів у групи за інтересами. Вчитель може використовувати інтерактивні методи навчання (мозковий штурм, тренінг, рольові ігри) при виконанні учнями певних завдань по ходу виконання проекту. Тематику варто обирати таку, що є актуальною в даній місцевості, як приклад, «Оздоровлення повітря за допомогою фітонцидів», «Зміцнення імунітету засобами вітамінізації харчування», «Видовий склад кімнатних рослин школи», «Екологічно безпечна ліквідація сміття на присадибній ділянці».

Організація екологічного виховання дітей подібним чином має практико-орієнтований характер,

будується на основі системного підходу, дає змогу розвинути свідому мотивацію до засвоєння норм і правил екологічної етики і скоригувати особистісну систему цінностей, сприяє життєвому самоствердженню дитини.

Пам'ятаймо думку російського науковця В. В. Нестерова: «Екологічна освіта та виховання учнів на сучасному етапі — невід'ємна частина всієї системи освіти».

Література

1. Акинова Н. А., Ремизов Г. А., Ромашова А. Т. Фенологические наблюдения в школьных лесничествах. — М.: Агропромиздат, 1995.
2. Еколого-натуралістична творчість. — К.: Наук. метод. вісник, 2000. — № 1. УДЕНЦ.
3. Любчак І. В., Збаржевська Т. В. Виховання захисників природи. — К.: Рад. школа, 1985.
4. Михеев А. В., Пашканг К. В., Родзевич Н. Н., Соловьева М. П. Охрана природы. — М.: Просвещение, 1990.
5. Нестеров В. В. Зоовикторины. — СПб.: Лань, 1997.
6. Програми гуртків юних екологів і дослідників природи. — К.: Рад. школа, 1991.
7. Пути совершенствования экологического образования и воспитания школьников. Методическое письмо. — К.: Рад. школа, 1987.

реклама

«Позашкільля. Комплект книжок. ШКІЛЬНИЙ СВІТ»

- МАН: підготовка науково-дослідницьких проектів.
- Сучасні форми роботи з педагогами.
- Здоров'язберігаючі технології в навчальному закладі.
- Керівник: мистецтво самоуправління. Тижневик самоменеджменту.
- Інноваційні форми ведення засідань педради.
- Здібності. Обдарованість. Таланти. Система роботи з обдарованими дітьми.
- Атестація педагогічних працівників. Методичний посібник.
- Режисеру видовищно-театралізованих заходів.
- Школа ремесел. Художнє витинання з паперу. Тістопластика.
- Школа ремесел. Оригамі. Пап'є-маше. Паперова пластика.
- Робочий зошит керівника гуртка.

Передплатити можна 1 раз на 3 міс. за «Каталогом видань України» на 2011 рік.!

Індекс
37148

